

A klímaváltozás témája a TED beszédekben Hofstede kulturális dimenzióinak tükrében

Szerző: Pozdena Emese, PhD. hallgató / Pannon Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Hofstede et al. [2010] egy 93 országra kiterjedő vizsgálata eredményeként hat kulturális dimenziót határozott meg, melyek mentén a nemzeti kultúrák jellemezhetők, pl. individualista/kollektivisták, maszkulin/feminin társadalmak. Jelen tanulmány ezen két dimenzió néhány jellemző megjelenését vizsgálja a TEDx előadások klímaváltozás és fenntarthatóság témájú hazai és amerikai szervezésű eseményein elhangzott előadásokban, valamint rövid összefoglalót ad az elhangzott nemzetközi újdonságokról.

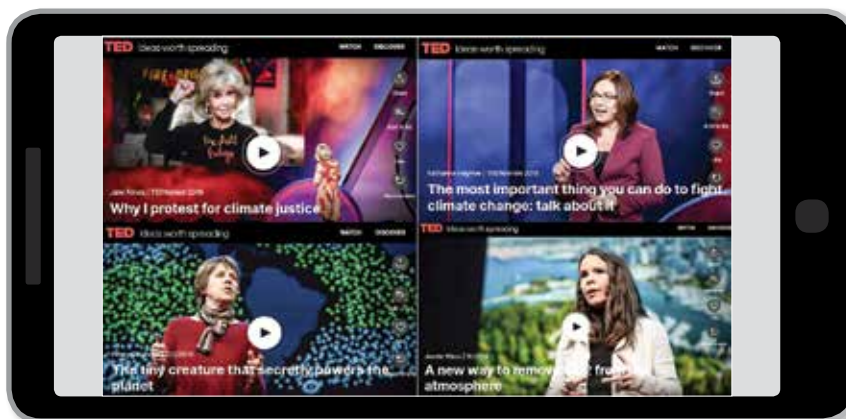
A klímaváltozással és fenntartható fejlődéssel kapcsolatos témában, a 2015–2019-es időszakban az összes hazai Standard TEDx előadások közt mindössze három magyar és két észak-amerikai beszéd hangzott el, míg a nemzetközi TED.com konferenciának csak a 2018-as eseményén hat beszédet hallhattunk. Ez feltehetően annak tudható be, hogy Magyarország a világ teljes szén-dioxid kibocsátásának csak 0,1%-át termeli [Bart, 2018], így ez a téma helyileg talán még nem kapott akkora befolyást egy különböző témákat felsorakoztató TEDx eseményen.

Mindkét kultúra [a magyar és az amerikai is] erősen individualista [80 és 93 értékű Hofstede eredetileg 100-as skáláján], így sok individualista jellemzőt találunk az előadásokban, mint pl. szabadság, demokrácia, egészség, az egyéni döntések és felelősségvállalás fontossága [Hofstede, 2010], annak ellenére, hogy a fenntarthatóság inkább közös, globális erőfeszítés eredménye lehet.

„Mi okozza az éghajlatváltozást? Hát mi okozzuk. Te meg én.” [Bart, 2018]

„Ezek ti vagytok, akik előttem itt ültök a Műpában. [...] És mindenki más is olyan akar lenni, mint ti. Ezért nektek kell példát mutatni a fenntarthatóságban is, az energiahatékonyságban, a hulladékgyűjtésben és hasonlóknál.” [Bart, 2018]

„[...] leads to a freer, more democratic, healthier way of life.” - [...] egy szabadabb, demokratikusabb, egészségesebb életmódhoz vezet.” [Mann, 2018] - szerző fordítása.

Megfigyelhető azonban, hogy az amerikai és nemzetközi TED előadások nagyrészt a globális változásokra és feladatokra fókuszálnak, míg a magyar TEDx beszédekben találunk utalást a nemzeti sajátosságokra is, amely egy inkább kollektivisták kultúra jellemzője [Hofstede, 2010], ahogyan az a magyar alacsonyabb individualizmus értékből következtethető. Példaként két globális feladatot és két magyar sajátosságot idézek az előadásokból:

„...we also need to be willing to invest as a global society” [...globális társadalomként kell befektetnünk] [Wilcox, 2018] - szerző fordítása.

„Lifestyle choices [...] at the global scale, is one of the most important things that we can do to fix this problem” [Életstílusbeli döntések [...] világviszonylatban, ez az egyik legfontosabb dolog, amit tehetünk a probléma megoldása érdekében.] [Hayhoe, 2018] - szerző fordítása.

„Biztos, hogy csak az az igazi magyar ember, aki húst hússal eszik? Nem lehet, hogy a magyar kultúra marhapörkölt nélkül is nagyon jól főnt tudna maradni?” [Bart, 2018]

„Mert ugye, így neveltek minket [magyarokat], hogy a szívünkben él a nemzet. Ez az alap meghatározásunk.” [Bart, 2018]

A TED szervezői odafigyelnek a nemek arányára, így a férfi-női előadók száma viszonylag egyenlő. Azonban fenntarthatóság és klímaváltozás témában női előadások a magyar

eseményen egyáltalán nincsenek, az USA által szervezett, nemzetközi TED eseményen viszont férfi-női beszédek nagyjából fele-fele arányban találhatók. Ez tisztán mutatja, hogy Magyarországon még mindig meglehetősen domináns a téma szakemberei közt a férfiak jelenléte. Hofstede [2010] maszkulinitás dimenziója alapján Magyarország erősen maszkulin ország 88-as értékkel az USA 62-es értékével szemben. Ez a hagyományos nemi szerepek feloldhatatlanságában, a tudomány [és a fenntarthatóság kutatásának] területén érzékelhető férfi dominanciában is tetten érhető. Gyakrabban fordul elő az amerikai megnyilvánulásokban a nőies értékek említése [család, természet, harmónia]:

„I’m a mother, so I care about the future of my child” [Anya vagyok, így törődöm a gyermekem jövőjével.] [Hayhoe, 2018] - szerző fordítása.

„...surrounded by vast tracts of untouched nature, [...] societies that no longer depend on exploiting nature” [körülvéve nagy kiterjedésű, érintetlen természettel, [...] társadalmak, melyek nem zsákmányolják ki többé a természetet.] [Mann, 2018] - TED.com fordítása.

Jó hír azonban, hogy a női vállalkozások és egyéb témájú női kezdeményezések száma évről-évre növekszik, ami a TEDxWomen hazai eseményein és rengeteg előadásán is jól nyomon követhető. Bár fenntarthatóság témáról egyelőre nem hallhattunk a magyar TEDxWomen eddigi [2013, 2017, 2018] egyik eseményén sem, az USA szervezésében lezaj-

lott TED-en többen is találkozhattunk. Kathrin Hayhoe [2018] klímaszakértő arra hívja fel a figyelmet, milyen fontos beszélni az emberekkel a klímaválságról. A legfrissebb eseményen Jane Fonda [2019] szólalt fel, aki heti rendszerességgel demonstrál Washingtonban a parlament előtt, és akit – elmondása szerint – a svéd diáklány, Greta Thunberg ösztönzött. A tanulmány további része néhány összefoglaló gondolatot kínál a közelmúltbeli TED konferenciák klímaváltozással és fenntartható fejlődéssel kapcsolatos előadásaiából.

Charles C. Mann [2018] jóslata alapján 2050-re a világ lakossága elérheti a 10 milliárd főt. Az alapvető szükségleteiket kielégítendő és a klímaváltozás hatásait enyhítendő megoldások javaslatát tekintve, szerinte a tudósok két táborra oszlanak: varázslókra és prófétákra. A varázslók, a „technológiai zsenik”, a tudomány és a technika együttes alkalmazásában látják a megoldást: „Légy okos, tégy többet, így mindenki nyerhet!”. A próféták szerint a világ ökológiai határát feszegetjük, így szerintük: „Fogyassz kevesebbet, különben mindenki veszíthet!”. Bart István [2018], klímaszakértő is két hasonló táborat azonosít előadásában: a tudományos fejlődés vívmányaira építők (Elon Musk és követői), ők Mann [2018] varázslói, valamint az ökológia megtérés hívei (Ferenc pápa és követői), akik a proféták. Mindkét tábor a technológiai fejlődés más-más útját látja megoldásnak, azonban a közös gondolkodás és összefogás lehet csak hatékony megoldás. Aaswath Raman, indiai-kanadai egyetemi kutató [Raman, 2018] a légkondicionáló berendezések energiafogyasztását és a légkörbe távozó szén-dioxid [CO_2] károsító hatását kívánja csökkenteni egy új technológiával úgy, hogy az infravörös fényként távozó meleget az éjszakai égbolton keresztül a világűrbe juttatja.

A legtöbb klímaszakértő az üvegházhatás és felmelegedés okozójának a szén-dioxid [CO_2] tartja. Azonban a metán [CH_4], mely legtöbbször láthatatlanul szökik a légkörbe, nagyobb hatással van a globális felmelegedésre. Fred Krupp [2018], amerikai környezetvédő egy viszonylag kis befektetéssel gyártható eszközt (Metán-SAT) mutat be, aminek segítségével infravörös fényvel megjeleníthető a láthatatlan metán. Véleménye szerint, ha az eseteknek megfelelő publicitása van, akkor aktívabban tesznek ellene mind az egyének mikro szinten, mind a nemzeti kormányok makroszinten.

Jennifer Wilcox [2018], kutató-vegyszer-mérnök a légkörből a CO_2 kivonását „szintetikus erdővel” oldaná meg, mely hatékonyabb

és kisebb méretű, mint egy azonos mennyiségű CO_2 kivonására alkalmas természetes erdő. Ennek előállítása és működtetése azonban kifejezetten drága a jelen technológiai szinten.

Penny Chisholm [2018] a szén-dioxid hatékony és természetes megkötését mutatja be prochlorococcus planktonnövényke segítségével, mely élőlények együttes tömege a bolygón kisebb, mint a szárazföldi növények 1%-a, de évente annyit fotoszintetizálnak, mint a szárazföldi növények együttesen, beleértve az Amazon esőerdőt is [Chisholm, 2018]. Angel Hsu [2018] szerint Kína lehet a világ egyik leginkább és ugyanakkor a legkevésbé környezetszennyező országa. Rengeteg példával támasztja alá, hogy az érme kétoldalú.

Danielle Fong [2015], kanadai kutató a megújuló energiatermelés időszakosságából eredő kimaradásokat levegőpréssel konzervált energiával hidalná át, míg Shellberger [2018], amerikai környezetvédő aktivista arra világít rá, hogy a megújuló energiatermelő egységek megépítésével rengeteg természetes élőhely, és ezzel az ott élő növény- és állatvilág pusztul el. Szerinte a tisztább, megbízhatóbb és kevesebb hulladékot termelő atomenergia hatékonyabb.

Hetesi Zsolt [2015], ironikus hangvételű beszédében 2100-ból, egy optimista jövőből, egy megmentett világból tekint vissza egy egyetemi előadás keretében a mai problémákra, azt sugallva, hogy a világ hallgatott a tudósokra és irányt váltott, elkerülve ezáltal a természeti csapásokat. Bart István [2018] Magyarország szerepét elemzi a globális válságban, Hanula Barna [2019] arra világít rá, hogy a környezetvédelmi megoldásokat tágabb rendszerhatárokkal kell vizsgálni, mert sokszor a drága technológia előállítása több károsanyag-kibocsátással jár, mint az egyszerűbb, olcsóbb megoldások.

Összefoglalásként elmondható, hogy a kulturális jellemzők megjelennek a fenntarthatóság és klímavédelem témájú előadásokban mind a magyar, mind a nemzetközi TED előadásokban. A női előadók és a nők szerepe a téma hazai képviselői között ezen a fórumon messze elmarad a nemzetközi porondon tapasztalható aránytól, de biztató, hogy egyéb üzletágakban és témákban jelen vannak a nők a TED előadások terén.

Irodalomjegyzék

Bart I. [2018]: **Magyarság és klímaválság.** TEDxDanubia. Forrás: https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=8RVcWTA-EeHM

Chisholm, P. [2018]: **The tiny creature that secretly powers the planet.** TED.com. Forrás: https://www.ted.com/talks/penny_chisholm_the_tiny_creature_that_secretly_powers_the_planet

Fonda, J. [2019]: **Why I protest for climate justice.** TEDwomen. Forrás: https://www.ted.com/talks/jane_fonda_why_i_protest_for_climate_justice

Fong, D. [2018]: **A new chapter in energy storage.** TEDxDanubia. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=-QNwGuq-h900&list=LL4ek6h461zG8zGZf1rGjEew&>

Hanula B. [2019]: **Jó-e minden a környezetnek amit érte teszünk?** TEDxGyőr. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=IFGQS-kPRZ64>

Hayhoe, K. [2018]: **The most important thing you can do to fight climate change: talk about it.** TEDWomen. Forrás: https://www.ted.com/talks/katharine_hayhoe_the_most_important_thing_you_can_do_to_fight_climate_change_talk_about_it?

Hetesi Zs. [2015]: **Így mentettük meg a világot.** TEDxDanubia. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=uBSSnCFVayo&>

Hofstede, G. et al. [2010]: **Cultures and Organizations: Software of the Mind.** McGraw-Hill, New York

Hsu, A. [2018]: **How China is (and isn't) fighting pollution and climate change.** TED.com. Forrás: https://www.ted.com/talks/angel_hsu_how_china_is_and_isn_t_fighting_pollution_and_climate_change

Krupp, F. [2018]: **Let's launch a satellite to track a threatening greenhouse gas.** TED.com. Forrás: https://www.ted.com/talks/fred_krupp_let_s_launch_a_satellite_to_track_a_threatening_greenhouse_gas

Mann, C.C. [2018]: **How will we survive when the population hits 10 billion?** TED.com. Forrás: https://www.ted.com/talks/charles_c_mann_how_will_we_survive_when_the_population_hits_10_billion

Raman, A. [2018]: **How we can turn the cold of outer space into a renewable resource.** TED.com. Forrás: https://www.ted.com/talks/aaswath_raman_how_we_can_turn_the_cold_of_outer_space_into_a_renewable_resource

Shellberger, M. [2018]: **Why renewables can't save the planet.** TEDxDanubia. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=N-yAL-PEpV4w>

Wilcox, J. [2018]: **A new way to remove CO_2 from the atmosphere.** TED.com. Forrás: https://www.ted.com/talks/jennifer_wilcox_a_new_way_to_remove_co2_from_the_atmosphere